

הרשב"א שם דאפילו מהלך קונה שביתה. ועי' להרה"ג המהדיר נר"ו על חידושי המאירי הע' 41 והע' 507). ובאחרונים לא מצאנו הכרע בזה (נתיבות שבת פמ"א סעי' ט הע' לט, אמנם ציין דבערוה"ש סי' תט כתב מדעת עצמו דמהלך קונה שביתה).

'רבי יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך' - נחלקו הראשונים לדעת רבי יהודה אם יכול לבחור ב' אמות לכאן וב' אמות לכאן, או שאינו יכול אלא לבחור ד' אמות שלימות לצד אחד (עי' רש"י כאן, אור זרוע, שו"ע סי' שמט סעי' ד ומשנ"ב שם, רבנו חננאל וריטב"א להלן דמ"ח והמהדירים שם, יד בנימין).
לענין הלכה אי כרבי יהודה או חכמים, עי' להלן (מח ע"א).

דף נו

'הלכה כרבי יוחנן בן נורי...הלכה כדברי המיקל בעירוב, ותרתי ל"ל...' - פרש"י: קמ"ל כדברי המיקל, באדם הוא דהלכתא כוותיה... אבל בכלים לית הלכתא כוותיה. עכ"ל. וכ"פ הטוש"ע (סי' תא) דמקילים לשני הצדדים: אדם ישן קנה שביתה ויש לו אלפיים אמה לכל רוח, אבל כלי הפקר לא קנו שביתה והרי הם כרגלי הזוכה בהם.

והנה, דעת הט"ז (שם ס"ק א) דכיון שפסקנו כך רק מחמת קולא, א"כ יש להקל לכל הצדדים, וגם בכלי הפקר לא אמרנו שלא קנו שביתה אלא משום דהוה קולא, אבל אם יצא חומרא - נקל ונאמר שכן קנו שביתה. והדוגמא היא, כגון שזכו בהפקר הזה שני אנשים בבת אחת, ואחד מהם עירב למזרח וכלה עירובו כמה צעדים סמוך לחפץ, והשני עירב למערב וכלה עירובו כמה צעדים סמוך לחפץ. כעת אם נאמר שכלי הפקר לא קנו שביתה ודינם כרגלי הזוכה בהם, א"כ לא יוכלו להוביל חפץ זה אלא לכאן ולכאן מספר צעדים כרגלי שני הזוכים בו, ועל כרחך שבכה"ג צ"ל דאזלינן לקולא ואמרינן דכלי הפקר קנו שביתה ויש להם אלפיים אמה לכל רוח ויוכל כל אחד מהם להובילו חזרה למקומו הוא. עכ"ד הט"ז (אמנם הקשה ע"ז מלקמיה דחפצי נכרי קנו שביתה גזירה אטו חפצי ישראל, ולכאורה אם שני יהודים שעירבו לשני כיוונים כנ"ל וישאלו החפץ מהנכרי, עכשו נאמר להם שהחפץ קנה שביתה ומותר לכל אחד להוליכו למקומו הוא, וע"י החומרא דגזרנו אטו חפצי ישראל - יצא קולא שיוליקוהו למרות שלמעשה באמת מעיקר הדין לא קנה שביתה ואסור להוציאו חוץ לתחומי שניהם. ונשאר הט"ז בצ"ע. ועי' בבאר היטב ס"ק א שהעתיק בפשיטות דבכלי הפקר שזכו בו שניים וכו' - אין אחד מהם יכול להוליכו אלא למקום שמותר לשניהם. וציין: ט"ז, ע"ש. ע"כ. הרי שהבין שמכוח הקושיה הכריע הט"ז דחפצי הפקר אין קונים שביתה אפי' אם יצא ע"ז חומרא, ואסור לשניים הזוכים בו להוציאו מחוץ לתחום המותר לשניהם, וגם בחפצי נכרי אסור, ולא החמרנו בחפצי נכרי במקום שיכול לבוא ע"ז לקולא. גם הפמ"ג במש"ז שם כתב דהט"ז כתב כן דרך הצעה וכו', ע"ש). ושאר האחרונים חלקו על הט"ז (עי' אליה רבה ס"ק א-ב, תוספת שבת, מאמ"ר, ערוה"ש סוהס"י, ביאור הלכה ריש סי' תא נמיהו י"ל דגם הט"ז לא החליט כן, שהרי נשאר בצ"ע, וכן הבינו הבאר היטב והפמ"ג וכדלעיל, וכ"כ להדיא כה"ח ס"ק ד[.])

'הלכה כדברי המיקל בעירוב' - ואע"פ שמדובר כאן בתחומין, פשוט לגמרא שהכלל של 'הלכה כדברי המיקל בעירוב' הוא בכל עניני עירוב, כולל תחומין (רש"י, רשב"א, ריטב"א. אמנם לענין מחיצות יבואר להלן די"א דלא אזלינן לקולא).

לא נתבאר הטעם בזה למה קבעו חכמים הלכה בעירוב כדברי המיקל. ובחזון איש (ליקוטים סי' ד סק"י) כתב דאין הטעם משום דבדרבנן אזלינן לקולא, שהרי אף בדרבנן אזלינן בתר הרוב, אלא כך קבעו חכמים כלל מיוחד בעירוב להקל אפי' כיחיד נגד רבים. עכ"ד. ועדיין לא ידענו למה באמת קבעו כן. ומהר"ש אבוהב בשו"ת דבר שמואל (סי' קמה, קנ) כתב דאפשר שטעמיהו משום דזימנין דנפיק מינה חורבא, לזולזל עמי הארץ בהוצאה דאורייתא מפני קצת דוחק המקום והשעה, ומשום שראתה חכמתם שאם יחמירו בדבר זה הויה חומרא דמייתי לידי קולא, מאד עמקו מחשבות רו"ל במצוה קלה של תקון סופרים בעירוב לטלטל חפציהם ממקום למקום, למען ייטב להם לנושאם בהיתר ולא באיסור. עכת"ד. ולכאורה טעם זה לא שייך אלא בעירובי חצרות ולא בעירובי תחומין (מגדים חדשים).

'לאחר שנזכר אמר כדאי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק' - עי' מש"כ ביוסף דעת עמ"ס נדה דף ט (חבורת צ עמ' 36-38).